

Universal Declaration of Human Rights - Dagaare, Southern

© 1996 - 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the *UDHR in Unicode* project, <http://www.unicode.org/udhr>.

TENDAA NENSAABA ZAA YELESOOBO SOBIE MODLOO

A YELE YUOBO

A yeli nang bebe la, ka nee zaa bang ka nengsaala emmo ane o yelsoore seng la taa a nengsaala booro po; a nengsaala mengesoobo ane o yelmenge noba zie la binne eng-maarong ane yelmenne noba zie a tengazu.

Ka nengsaala kaa-ba-nye e ka tongfaare tong ka noba banang nang taa teerong veele nye posããna. A yele ama ee la ka nengsaala zaa nang booro bone ne ka ka bie tenga bennee nengsaaba zaa nang so ba menne a yele yele zaa ba nang booro, a puoro puoru zaa ba nang booro, a ta zoro bebiri kang nang.

Ka a da sengese la ka anang ba fere nee kao e yeli nang fere o, a kũũ ne o baao po ka o faa o menge dogrong po, ka ka a yelmenne toretero la guuro a tendaa zaa noba yelsoobo sobie.

Ka a da sengese la ka to-ne-to nãmmo yele a tendaa za.

Ka a noba nang be a Tendaa Langne po lee maaleng nyogee ba yeldeebo a a yelmanne binne nga nang guuro a tendaa zaa yelsoobo sobie po, ka doo ane poe nang ba gang taa song ka nengsaala maaloo ane o mengesoobo yele gere ninge a tenga zu.

A tenne na zaa nang be a Tendaa Langne nga po eng la noore ka bana ane a Tendaa Langne na nye a tendaa zaa nongtaa, a engne a Tendaa zaa yelsoobo ane mengesoobo sobie.

Ka ka nee zaa bang ka a yelsoobo sobie ama ane a nensaala menge soobo la yelkpong nang be a noore nga emmo po.

Pampanga a Le Zueng,

A TENDAA LANGNE NOBA LANG TAA

modlo la:

ka a TENDAA ZA YELESOOBO SOBIE waa la bone noba zaa ane tenne zaa nang na moõ nimir k'a nye eebo. A lezueng nee zaa, bee nengsaaba langne zaa na taa la a yele ama teerong tegtegle a ere anee ba wuluu po ane ba zanno po a e k'a yelsoobo sobie ane a noba mensesoobo yele duoro saa kye ere beele beele tenga zaa po a na e k'a tendaa zaa bang kye tuuro a yele ama. Tenne na zaa nang be a lammo nga ane noba na zaa nang kpeere a tenne na po, a lang ne a noba banang zaa nang be tenne na zaa ba nang di naalong a zu.

Dore 1

Nengsaala zaa ba nang doge so la o menga, ka o ne o taaba zaa sengtaa noba emmo ane yelsoobo sobic po. Ba dogee ba zaa ne yeng ane yele-iruu k'a da seng ka ba ere yele koro taa a nga yoomine.

Dore 2

Neezaa soobo la a Tendaa zaa yelsoobo sobie ama nang be a gane po; a ba wullo ka nee nga waa ngaa ne ngaa; a nga balong, bee o enge waalong, k'o waa la poe bee doo, o kokyelaa, puoru na o nang puoro, o

teerong nang are lɛ a tenga maalo yɛlɛ poɔ, o tengyiraa ane o aroozie a tenga poɔ, boma o nang taa, o dɔgebo zie bee o arezie.

A la waana lɛ puoreng, gyegru kyebe ane nee teerong nang wuli o ka o tuuro a tenga maalo yɛlɛ lɛ, bee bone na naalong ba nang dire a tenga na poɔ a nee na nang yi, ka a tenga na so la o mengɛ bee ka o be la tenga kang nuureng, bee ka o nang ba so o mengɛ, be ka yɛlɛ mine bebe la a pɔgrɔ o mengesoobo sobiri.

Dore 3

Neezaa taa la sori ka o taa nyɔvore, ka bone zaa ta ngmaara o sobiri o yellerre poɔ, ka tuo ta be o zie.

Dore 4

Neezaa ba taa sori a taa o tɔsoba ka o waa o gbangbaa bee ka o tonɔ gbangba-toma. A ferɛɛ la kaa gbangbaalong ane nengsaaba koɔro ta bebe togtog yelizaa poɔ.

Dore 5

Neezaa ba seng ne engɛ dɔgrong nang gang, bee potuyɛlɛ, bee dɔgrong zaa nang ba seng ne nengsaala.

Dore 6

Ka neeng be zie zaa a ferɛɛ la ka a tenga na deme de o k'o waa nengsaala a lɔɔ poɔ.

Dore 7

Lɔɔ ninge poɔ noba zaang sengtaa k'a fere ka a lɔɔ kaara ba zaa zu ka gyegru kyebe. A yɛlɛ ama moɔloo poɔ kyiirung la ka gyegru bebe nee zaa zie, bee ka nee dɔre ka ba gyegri nee.

Dore 8

Ka nee zaang taa yeli a gaane a sɛrɛɛ diibo zie, a ferɛɛ la ka a tenga na sɛredirebe a di a sɛrɛɛ velaa ka a yelmengɛ gaa a nee na deme nang kpɛ zie a seng lɛ a tenga lɔɔ nang manne bing.

Dore 9

Neezaa ba seng ne ka ba deɛ bone nyɔgoo gaa te page kyɛ ba di a sɛrɛɛ, bee ka ba diguu bare ka o yi gaa teng-yuo a te kpɛrɛɛ.

Dore 10

Neezaa nang sãã yeli, a ferɛɛ la ka a tenga na sɛredirebe di o sɛrɛɛ neng-yaga poɔ ka nɔnne boore kyebe a sɛrɛɛ nga ba nang dire a na nye bone na yeli o nang sãã poɔ.

Dore 11

1. Neezaa ba nang nyɔge yeli kang poɔ a na di o sɛrɛɛ ko na pɔge nye dɔgrong a poɔ, a ferɛɛ la ka a sɛredirebe de ka o ba sãã yeli, a ta lɛ sang ba nang di o sɛrɛɛ yeng poɔ a te nye bang ka o sãã la yeli. A o sɛrɛɛ diibo na meng poɔ a ferɛɛ la ka ba k'o sori ka o bɔ bone na zaa nang na toɔ song o ka o yeli faa o mengɛ.

2. Ba kong toɔ nyɔge nee zaa nang sãã yeli nang taa dɔgrong; yeli o nang e, bee o nang nage o vuo na poɔ, a yeli na o nang e, bee o nang nage nang da ba waa yelsããna nang boɔɔ dɔgrong a lɛ sang onang da

e a yeli bale, bee ka ba ko o doḡrong nang waa tuo gang a doḡrong na nang da bebe ka ba da ko o a le sang o nang sãã a yeli bala.

Dore 12

Neɛzaa ba taa sori a bonno kpeere o to yele poɔ, bee o die yele poɔ, bee o yiri yele, bee o gama yele, bee ka o sãã o to yosong ane o eveele. A fere la ka a loɔ guuro nee zaa a dõõne ama taaba poɔ.

Dore 13

1. Neɛzaa taa sori ka o yooɔ gere benee zaa o nang boɔɔ, bee ka o kpeere benee zaa o nang boɔɔ a tenga toribogri poɔ.
2. Neɛzaa taa sori ka o yi tenga kang zaa poɔ, bee o mengɛ tenga poɔ a kye lee wa a o tenga poɔ.

Dore 14

1. Neɛzaa taa sori ka o yi tenga na poɔ ba nang boɔɔ o doḡroo, bee o koobo a gaa tenne mine a na te nye popeelong.
2. A sobiri nga kyebe nee nang sãã yeli yelmenge ka ba boɔɔ o ka ba di o sere ka a yele na o nang sãã ba e votu yele bee yele nang ba tu a Tendaa Langkpong yele sobie ba nang manne bing le.

Dore 15

1. Neɛzaa taa sori a na waa enga kang paalong nee.
2. Neɛzaa ba taa sori a na yeli ka neekang ta be o tenga poɔ, bee ka o ta yi o tenga a gaa te kpeere teng-yuo.

Dore 16

1. Neɛzaa nang ta doɔ, bee poḡe, bale zaa poɔ, tenga zaa poɔ, puoru zaa poɔ, taa sori a na de poḡe, bee kuli sere a doḡro bibiiri. Ba zaang na sengtaa a ba kulta yele poɔ a ta le sang ba kulta nang baare.
2. Neɛzaa ba taa sori a fere noba ka ba kulta; banang nang kulo taa yong na pele poore a sage ka ba kulta.
3. Doɔ ane o poḡe ane o bibiiri waa seng bombiri a tenga noba zie ka a fere ka a tenga noba ane a tenga nembere kaara ba zu.

Dore 17

1. Neɛzaa taa sori a na so boma o yong, bee ka o ne noba mine lang so boma.
2. Neɛzaa taa sori faa nee boma o nang so.

Dore 18

Neɛzaa taa a sori na teere yele a seng o nang boɔɔ le, a tuuro o yeng wuluu, a puoro puoru na zaa o nang boɔɔ; o la taa la a sori meng a na leere o puoru ane o teerong; o na toõ e la le o yong, bee a lang ne noba yeng poɔ, bee o yong zie. O la taa sori meng a na e ka o puoru yele sãã noba zie. O taa sori na wullo noba a o puoru yele. O taa sori tuuro a o puoru nga sobie zaa a seng le o nang boɔɔ.

Dore 19

Neenzaa taa sori ka o teere ka yeli kang waa ngaa bee o ba waa. O taa sori meng na yeli a yeli na yeɛ. O la taa la a sori meng ka o teere ka yeɛ mine waa ngaa, kye ka nee zaa ta fere o a o teerong na poɔ. O taa sori meng ka o bo a kye nye yelpaaba nang yire zie zaa waana, ka a gangnee toribogri bee ka a ba gangna o taa la a sori.

Dore 20

1. Neenzaa taa la a sori ka o poɔ noba nang langtaa ane teerong velaa. O la taa la sori ka o kpe langne zaa.
2. Nee kontoɔ fere neenzaa ka o kpe langne kang poɔ.

Dore 21

1. Neenzaa taa sori k'o poɔ a tenga gɔbenente yeɛ poɔ o mence bee ka o poɔ iri noba ka ba lee o zu.
2. Neenzaa taa sori ka a tenga poɔ bone na zaa nang bebe ka ba de sonno ne a noba ba yeli zaa poɔ k'a tara o meng.
3. A gɔbenente fang a tenga poɔ na yi la tenga noba boɔɔ zie. A sobiri na a noba nang na mang tu ka ama nye eebo la ka ba manne bing ka ka vuo kang poɔ k'a noba mang taa neng-iri ka finnuu kyebe a neng-iri nga poɔ; k'a banang zaa nang ta noba a taa sori na iri a noba nang na lee ba zu a tenga gɔbenente poɔ. A neng-iri sang nee zaa ba taa sori na nye o tosooba nang boɔɔ k'o iri nee na.

Dore 22

Neenzaa waa la a tenga zu noba nee. A fereɛ la ka o tenga kaara o zu; o la taa la sori meng ka o nyere a o tenga tonɔ ka a song o ka o nyere emmo a seng nengsaala; ka o enge ane o yeng yeɛ meng kyene velaa.

Dore 23

1. Neenzaa ta sori ka o taa toma tonɔ. O taa sori meng ka o iri toma na o dang boɔɔ. Sori bebe meng la, ka ka o toma zie ane o toma zie yeɛ veɛɛ. Sori bebe meng la ka o taa toma tonɔ a ta yooɔ wee ɛɛ.
2. Neenzaa, ka gyegru kyebe taa sori ka o nyere san-yoo a seng banang zaa meng nang tonɔ a tong-bale.
3. Neenzaa nang tonɔ toma taa sori a naa nyere a yooɔre ka a seng o ne o poɔge ane o bibiiri; ka a seng ba ka ba na toɔ nye bone na zaa a nang fere nengsaala ka o taa waa nengsaala.
4. Neenzaa taa sori ka o piili tontonema langne. O la taa l'a sori ka o kpe tontonema langne nang na song ka o guuro o toma.

Dore 24

Neenzaa taa sori ka o nye penno kye ka o pennoo sang ka o taa sori a ere ɛɛ o poɔ nang pelle. O la taa sori ka ka o ta tong toma a te gang gammo kang. O taa sori meng na nyere pennoo bebie a o toma zie kye nang nyere san-yoo a pennoo bebie na poɔ.

Dore 25

1. A fereɛ la k'a tenga nye ka benee doɔ ane o poɔge ane o bibiiri nang kpeere seng ne ba eng-maarong nang boɔɔ ɛɛ, ka ba nyere bondiri ane bonsuuri, ka ba kpeɛbo zie ane ba laafeɛ yeɛ veɛɛ. Ba taa l'a sori meng ka sang kang wa ta ka ba ba la taa san-yoo toma, bee ka ba beere, bee ka yeli kang e ka o kong la toɔ tong toma bee ka o sere, bee ka poɔge kpi kye kyere o yong, bee ka o kore zuo a kong la toɔ

tong toma, bee ka yeli kang e ka o deɛ kong la toɔ bo bondiraa o mengine, a fereɛ la ka a tenga na o nang be kaara o zu.

2. Bimamine ane bibiiri nang nang baara, a sengine la ka ba kaara ba zu kye sonno ba. Bibiiri zaa, ka ba ma ne ba saa de la taa kye dɔge ba bee ka baba de taa kye dɔge ba meng na nyere la a sommo nga bale.

Dore 26

1. Neezaa taa sori ka o bang gane. A gane zanno piilu sang a da seng ka yɔɔre kyebe. A fereɛ la ka neezaa zanne gane belaa a ta taabo kang. A da ba seng ka neezaa wong tuo kye nye nuuri-toma zanno, bee gama-toma zanno. A da sengine la ka banang nang na toɔ meng ta wong tuo kye nye zanno nang do yaga.

2. A da sengine la ka gane zanno kyaara nensaala mengemaalo yeɛ a kye sonno nensaala mengesoobo sobie yeɛ a kye sonno yelwongtaa ane kanyiri di-ko-taa, a e ka tenne ane bale la bale zaa ane puoru deme zaa nyɔge taa baalong a kye e ka a Tendaa Langkpong yeɛ kyene ka maarong be a tenga zu.

3. Saamine ane mamine taa a sori a na de weɛ dang iri benee ba nang boɔɔ ka ba bibiiri gaa zanne gane.

Dore 27

1. Neezaa taa sori ka o poɔ a tenga tengkoɔ yeɛ poɔ a meng wong a noba nuuri-toma noɔ, kye nyere tɔno nensaala yeng nang song o ka o maale, bee ka o e ka bone na zaa waana ne noɔ bee tɔno.

2. Neezaa nang de o nuuri, bee o zu a tong ne toma ka a yire tɔno mine, a fereɛ la ka a tenga ta veng ka neezaa finne o a toma na poɔ.

Dore 28

A da sengine la ka a yeɛ ama ba nang manne bing a kye a nye eebo, ka benee zaa tenga zu kye neɛ nang kpeere na toɔ so o mengine kye kpeere ne popeɛlong.

Dore 29

1. Neezaa taa la fero toma o taaba zie benee o nang kpeere. A leng na song ka o mengine nye maalo.

2. Neezaa nang so o mengine, a wonno o mengesoobo noɔ, yeli zaa ba kyebe a na pigi a o mengesoobo nga sori see ka tenga nang manne bing le naane, a loɔ na meng na waa la loɔ nang na veng ka nensaala nye emmo kye so o mengine, a sonno ka nensaaba ere eveɛle, a e ka marong be noba nang lang kpeere zie kye ere ka noba zaa kpeere velaa ba tenga poɔ, ka ba meng taa noɔre a ba tenga maalo yeɛ poɔ.

3. Neezaa ba taa sori a e yeli nang ba toro a Tendaa zaa Lammo nang manne a nengsaaba meneesoobo sobie bing le.

Dore 30

Tenga zaa bee langne zaa bee neng-yeni zaa ba taa sori a willi a yeɛ ama ba nang manne bing a kye; ka a waa seng nga a yeɛ nga ko ba la sobiri ka ba tong tone zaa bee yeli zaa nang waana ne nensaala mengasoobo ane o yelisoore noɔ wommo ba nang manne bing a kye saãbaro.